

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 9 mars 1917 kl. 6 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om ändring av bestämmelserna angående häktning m. m.

Närvarande: herrar Lindhagen, Stärner*, Rogberg, Alexanderson, greve Spens, Dahl, Valerius Olsson, Permansson, Klefbeck, Lindqvist i Stockholm*, Pettersson i Bjälbo, Persson i Norrköping, Gustafsson i Örebro, Karlsson i Fjäl, Holmdahl och Rehn.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 74, har herr *Lindhagen* hemställt, »att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utan avvaktan på en rättegångsreform taga i övervägande.

1) på vad sätt rättsordningen må i sitt åklagareväsende kunna ingjuta en human anda genom fastställande av vissa åklagareregler och åklagarnas utbildning i övrigt i erfarenhet, social insikt och medkänsla;

2) huruvida genom lag må kunna stadgas rätt och plikt för åklagare att överklaga domstols utslag, när han anser tilltalad hava vid straffets utmätande fått för högt straff eller domstolen hava tillämpat ett lagrum, som synes honom gå utöver hans yrkande;

3) i vad mån strafflagens bestämmelser om häktning må kunna omarbetas till värnande av den personliga friheten mot missbruk av dessa bestämmelser;

4) på vad sätt den i praxis utan lagbestämmelser av åklagare och polismyndigheter utövade rätten att »anhålla» personer samt förelägga

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 9 saml. 14 häft. (Nr 15.)

personer att inställa sig till polisförhör må kunna regelbindas genom uttrycklig lag till värnande av den personliga friheten mot missbruk även av dessa befogenheter».

I sammanhang med berörda motion har lagutskottet till behandling förehaft två till utskottet hänvisade motioner, den ena väckt i första kammaren, Nr 85, av herr *Ström* och den andra väckt i andra kammaren, Nr 237, av herrar *C. Winberg*, *Magnus Bengtsson*, *J. Björling*, *C. O. Johansson* i Sollefteå, *Ernst Hage*, *K. W. Skareen*, *K. Lundberg*, *Fabian Månsson*, *Thure Widlund* och *Ivar Vennerström*, uti vilka båda motioner hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om förslag att föreläggas nästa riksdag till ändrad, förtydligande och den personliga friheten tryggande lydelse av strafflagens 19 kapitel § 6.

Uti en sedermera till lagutskottet ankommen skrivelse hava herrar *Ström* och *Winberg* tillkännagivit, att de i sistnämnda båda motioner framställda yrkanden, som av misstag kommit att angivas såsom avseende 19 kapitlet 6 § strafflagen, i verkligheten avsågo 19 § 6 momentet i förordningen om strafflagens införande.

Herr *Lindhagens*
motion.

Motiveringen i herr *Lindhagens* motion är av följande lydelse.

»I en föregående motion (Nr 19) har framställts vissa önskemål rörande allmänna strafflagen och dess handhavare straffrättsdomaren. Det ifrågasattes, att det blivande straffrättsförslaget måtte få präglas av humanitet och att straffrättsdomaren skulle få någon utbildning, som kunde göra honom mer skickad att tillämpa en sådan princip även i lagtillämpningen än som sker om ingen outtanke ägnas däråt. Enahanda övervägande förtjänar organisationen av åklagarmakten och dess speciella maktområde häktningsrätten.

Det kan här icke komma i fråga att klandra åklagare personligen. Bristerna i den mån de kunna avhjälpas ligga i det system, uti vilket åklagarmakten uppfostras och verkar. Detta system är prägladt av känslöshet för den tilltalade, ouppmärksamhet för samhällets andel i hans skuld samt fritt spel för åklagarmakten att i ämbetsutövningen lata behärska sig av politiska lidelser.

Följden har också blivit, att åklagarens uppgift i den svenska rättsordningen företrädesvis betraktas såsom ett tillhygge för utkrävande av största möjliga straff. Naturligtvis reagera många känsliga naturer emot detta system och taga den hänsyn de kunna. Men rättsordningen uppfordrar icke därtill och därför vilar det över dess ifrågavarande skapelse ett utprägladt kynne av brutalitet. Det förekommer vid våra underrätter, att åklagaren yrkar »allt vad lag förmår», och vid de flesta av våra dom-

stolar är detta just den vanliga innebörden uti hans yrkanden. Härigenom kommer den tilltalade uti en långt svårare ställning, än om mera objektiva synpunkter anlades från åklagarens sida. Man kan även säga, att ett sådant ensidigt framförande av försvärande omständigheter måste suggerande inverka på domarens uppfattning.

Med detta sammanhänger den svenska rättsordningens fullständiga likgiltighet hur häktningsinstitutet handhaves. Häktningen bör vara endast en preventiv åtgärd för att hindra en person, som misstänkes för brott, att avvika eller undanröja bevis, innan saken blivit utredd och slutligen bedömd. Den får under inga förhållanden tillgripas annat än då det är uppenbart att ett sådant äventyr förefinnes. I vissa svårare fall påbjuder lagen obligatorisk häktning, i andra fall åter lämnar den saken öppen till åklagarens och domstolens diskretionära prövning.

Under det nuvarande tillståndet häktar man emellertid mera för säkerhets skull, vilken metod på många orter övergått till vana att häkta i så gott som alla fall, då det icke är uttryckligen förbjudet. Rättsordningen äser likgiltigt denna praxis. Den är en kall maktorganisation utan intelligens eller mänsklighet. Från dess sida bibringas dess funktionärer ingen insikt om vilket starkt ingrepp uti individens frihet häktningen innebär. En häktad är dessutom på många sätt personligen berövad medlen och möjligheten att försvara sig mot anklagelser, och även detta kan lätt i viss mån ofördelaktigt påverka domaren. Dessutom kan den häktade under en längre tid vara urståndsatt att tillvarataga sina privata intressen och i många fall har häktningen just sina svåraste verkningar mot dem, som äro beroende av hans försörjningsförmåga. En person, som blivit häktad, men under rättegången frikänts är därmed visserligen fri från straffansvar. Men det kan uppstå långt svårare följder för honom därigenom, att den allmänna meningen knappast inser, att den, som en gång häktats och sedan lös-släppts, verkligen kan vara fullkomligt oskyldig till det brottsliga förfarande, för vilket han berövats friheten.

Belysande för tillståndet är en statistisk uppgift i ett laguskottsberäkning för år 1910, där uti en reservation erinras att siffrorna för åren 1907 och 1908 visa, att årligen häktas omkring 6,000 personer och att av dessa i medeltal något över 50 procent och ensamt i Stockholms stad, på vilken kommer lejonparten av de häktade, över 75 procent frigivits på grund av frikännande eller eljest. Härtill komma alla fall då häktad blivit dömd för det åtalade brottet men ändock icke skäligen bort innan i häkte.

Den uppfattningen är till och med övervägande rådande, att överordnad administrativ myndighet icke äger någon rätt att ingripa mot under-

ordnads häktningsåtgärd utan att prövningen tillkommer endast rätten, när målet väl kommit dit. Denna brist på kontroll tror mången vara en väsentligt bidragande orsak till det godtycke, varmed vederbörande mångenstädes handhar sin häktningsbefogenhet. Det kan dock ifrågasättas, om något bättre tillstånd skulle kunna förväntas genom att, såsom dock bör ske, den högre administrationen tillerkännes rätt till ett ingripande. De högre myndigheternas liksom även domstolarnas uppfattningar äro också en produkt av systemets sedvänja och personernas miljö. Det är knappast troligt, att genom blott en dylik åtgärd skall kunna framtröllas någon större känslighet hos vare sig över- eller underordnade för medborgarnes rättighet att få vara ohäktade.

Vad som måste krävas är i första rummet en bättre *organisation av åklagarmakten*. Det bör även för den fastställas vissa vad man skulle kunna kalla åklagareregler, som borde fastslås i konstitutionen eller åtminstone i allmän lag samt återgivas i instruktionerna. Därmed göres en nyttig erinran om saken samt fastslås, att det är på andan och de milda sederna allting i första hand beror. Dessa reglers betydelse böra ytterligare inskärpas uti utbildningskurserna för yrket.

Såsom ett nödvärn mot en dålig anda, som rättsordningen upprätthåller, kunna i andra hand lagstiftningsåtgärder för att förhindra missbruk också hava sin nytta. Härvid måste komma under övertvägande en *revision av stadgandena om häktning*, sådana de återfinnas i förordningen om strafflagens införande. Särskilt må erinras, att 19 § moment 6 i nämnda förordning mångenstädes tillämpas utan den begränsning, som återfinnes i första styckets andra punkt. Därför synes det som om nämnda § borde omformuleras, så att det må framgå att även för där avsedda rättsfall häktning är i regeln förbjuden och endast undantagsvis får ske, om det uppenbarligen kan för ett visst fall befaras, att personen avviker eller skall undanröja bevis, häktning ändock må äga rum.

Nyttigt vore även ett stadgande om att åklagare äger rätt och plikt att överklaga domstols utslag, när han finner den tilltalade hava genom straffmätning fått för högt straff eller domstolen tillämpat ett lagrum, som synes åklagaren gå över hans yrkanden. Det kan befaras att med nuvarande formella rättsuppfattning ett sådant klagomål skall avvisas såsom icke fallande under åklagarens befogenhet. Reellt skulle det innefatta ett betonande, att statens åklagareväsende icke är en bödelstjänst utan en mänsklig inrättning, som efter förnuft och samvete skall bidraga att giva alla rättvisa.

Med häktningsinstitutet sammanhänger också frågan om den s. k. *anhållningsrätten*. Utan laga föreskrifter eller några som helst direktiv

i övrigt anse sig åklagare- och polismyndigheterna i landet hava rättighet att anhålla en person för undergående av förhör, som sedan i sin ordning möjligen kan leda till häktningsbeslut. Denna anhållningsrätt är givetvis ofrånkomlig i ordningens intresse, men missbruk måste förekommas och sådana inträffa, mången säger i stor utsträckning, på grund av den fullständiga frånvaron av lag och kontroll. Särskilt gäller detta den faktiska häktning utan föregående beslut som på detta sätt ofta under avsevärd tid äger rum.

Likaså saknas alla föreskrifter om *skyldighet att inställa sig till polisförhör* vid äventyr förmodligen att eljest bliva anhållen. Jämväl här kan missbruk lätt äga rum, och erfarenheten visar, att vad som lätt kan ske, även plägar inträffa.

Åtgärder för att på dessa rättsområden höja rättsordningens anda samt förbättra dess lagstiftning äro liksom den av riksdagen redan begärda lagstiftning om husrannsakan en brådskande angelägenhet. Det gäller nämligen den personliga friheten och man kan icke vara försvarad med att vänta därmed till den fullständiga avslutningen av rättegångsreformen. Denna blir för övrigt knappast någonsin verklighet, om den ej förberedes genom att vissa frågor avgöras var för sig.»

Till stöd för den hemställan, som gjorts dels av herr *Ström* och dels av herrar *Winberg m. fl.* har i båda motionerna anförts följande:

*Herr Ströms
och herrar
Winbergs
m. fl.
motioner.*

»Under senare tider väckta åtal hava även hänlett uppmärksamheten på beskaffenheten av den trygghet för den personliga friheten, som bildar en av de förnämsta grundvalarne för ett modernt samhälles rättsförhållanden. Där denna trygghet saknas eller minskas genom dunkelhet i lagarnas avfattning, är det uppenbart, att ordningsmaktens organ, åklagaremakten och dömande myndighet i förening kunna frestas att — särskilt under politiskt och socialt upprörda tider, då lidelserna starkt avfärga sig på åsikter och handlingar — förfara så, att våda uppstår för vad som borde anses vara en medborgares oförytterliga rättighet, nämligen att vistas på fri fot ända till det ögonblick, då så klar bevisning rörande hans brottslighet och arten av hans förbrytelse föreligger, att hans berövande av friheten synes fast grundad.

Denna allmänna grundsats finner stöd i § 16 regeringsformen, där det heter: »Konungen bör rätt och sanning styrka och befordra, vrångvisa och orätt hindra och förbjuda, ingen fördärva eller fördärva låta, till liv, ära, *personlig frihet* och välfärd, utan att han *lagligen förvunnen och dömd är.*»

Hur svävande och oklart än begreppet »lagligt förvunnen» synes vara, torde det likväl förutsätta, att den *första* undersökningen av en förbrytelse givit vid handen så bindande omständigheter i fråga om brottslighet överhuvudtaget som ock brottets särskilda beskaffenhet, att ett inmanande i häkte kan anses äga fog. Som bekant saknar emellertid vår rättsskipning en förhørsdomareinstitution, som lämnar full trygghet för en rättssaks förberedande, grundliga och av ett upplyst omdöme ledda undersökning och utredning, en brist som givetvis måste i hög grad beröra häktningsrättens förståndiga och till den personliga frihetens krav noggrann hänsyn tagande utövning. Av behovet, varom vår rättsskipning i talrika fall vittnat, torde således vara påkallad en lagstiftning, som klart uppdrager de gränser, där medborgarnes personliga frihet upphör och ordningsmaktens och den dömande myndighetens rätt att inskränka och beröva denna frihet vidtager. Hur ömtaligt detta område av medborgarnes rättsliga ställning är och vilka för den moderna rättsstaten grundläggande principer, som beröras härav, framgår t. ex. av ett uttalande av en rättsvetenskaplig auktoritet av så hög rang som nuvarande presidenten i Svea hovrätt, I. Afzelius, nämligen: »Då häktningen alltid innebär ett svårt lidande, för vilket staten i allmänhet icke giver någon ersättning, även när det är oförskylt, och som i allt fall knappt kan ersättas, måste man söka bereda medborgaren *den största möjliga säkerhet mot obehörigt användande därav.*»

Kan man nu våga det påståendet, att hos oss allt är väl beställt i detta viktiga avseende? Vida känsligare än den svenska strafflagen är utlandets lagstiftning för den personliga okränkbarheten. Oavsett det ansvar, som kan utkrävas för olaga häktning, finner man där i allmänhet stadgat, att den häktade senast inom 24 timmar skall föras inför en *särskild* domare, som *prövar häktningsåtgärdens befogenhet*, en bestämmelse, som mildrar den brutala otryggheten i en polismyndighets och åklagarmakts kanske ofta förhastade omdöme om en saks beskaffenhet.

Med § 16 regeringsformen jämför sig § 19 mom. 5 och 6 K. F. om strafflagens införande.

Det förstnämnda momentet lyder: »Den, som misstänkes att hava begått brott, vara straffarbete efter lag följa kan; den må i häkte tagas. Haver han ämbete eller tjänst eller fast egendom eller eljest stadig hemvist eller yrke, och kan det ej *skäligen befaras*, att han avviker, eller att han genom undanrödjande av bevis eller egendom sakens tillbörliga utredning hindrar; då skall han på fri fot lämnas.»

Den största möjliga säkerhet mot obehörigt användande av häktningsrätten synes nu väsentligt inskränkas av orden: »Och kan det ej

skäligen befaras, att han avviker». Liksom i fråga om uttrycket »lagligt förvunnen» råder här en dunkelhet, som kan leda till en orimlig och godtycklig tillämpning. Där gives ingen tillnärmelsevis klar och tryggande norm för, vad som skall förstås med att en åtalad person »skäligen befaras» vara sinnad att genom flykt ur landet undandraga sig inställelse inför domstol eller undanröja bevis. Uttrycket i fråga synes mig därför kräva ett förtydligande, som varken försvårar för vederbörande myndighet att hava en åtalad person inom räckhåll eller i onödan avhänder denne en frihet, till vars förlust han icke blivit dömd. En förändring av strafflagens bestämmelser i detta syfte och denna riktning, som även enligt min mening skulle avse att bringa detta i klarare överensstämmelse med det ovan antyddda grundlagsstadgandets anda och mening, vore ägnad att undanröja det osäkerhetstillstånd, som för närvarande råder på detta rättsområde, utan att öka risken för att en person skulle lyckas undandraga sig att svara i den sak, för vilken han blivit ställd inför domstol.»

De genom motionerna väckta frågorna hava åtminstone delvis upprepede gånger varit föremål för riksdagens behandling, sista gången vid 1914 års andra riksdag, då riksdagen med anledning av en utav justitieombudsmannen avgiven framställning i skrivelse till Kungl. Maj:t anförde:

*Riksdags-
skrivelsen
den 11 au-
gusti 1914.*

»Uti en till riksdagen gjord framställning har justitieombudsmannen hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Eders Kungl. Maj:t låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, ägnade att åstadkomma större skyndsamhet än nu råder, i fråga om inställande för häradsrätt av personer, som häktats för brott.

I skrivelse den 13 april 1904 har riksdagen anhållit, att Eders Kungl. Maj:t ville förelägga riksdagen förslag till lagbestämmelser, ägnade att åstadkomma större skyndsamhet än nu råder beträffande för brott häktade personers inställande för domstol och företagande av fortsatt rannsaking med dessa personer, där sådan rannsaking erfordras; och har riksdagen därvid dels uttalat sig för en nedsättning till fjorton dagar av den tid, inom vilken enligt nu gällande bestämmelser rannsaking med häktad person bör av häradsrätt företagas, dock med undantag för vissa orter inom landet, dels ock i övrigt såsom önskemål framfört, att viss tid måtte fastställas, inom vilken anmälan om häktning bör göras hos domstol; att den tid efter anmälan om häktningen, inom vilken rannsaking enligt nu gällande bestämmelser skall av rådstuvurätt verkställas, måtte förkortas; samt att stadgande måtte meddelas om viss tid, inom vilken

underrätt, där uppskov i målet finnes vara av nöden, bör fortsätta rannsakningen.

Över denna skrivelse hava utlåtanden avgivits av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande och överståthållarämbetet, varjämte ett flertal andra myndigheter uttalat sig i ärendet, vilket emellertid fortfarande är på Eders Kungl. Maj:ts prövning beroende.

Justitieombudsmannen har uttalat, att myndigheternas omförmälta yttranden giva anledning antaga, att det av riksdagen till Eders Kungl. Maj:ts hänskjutna ärendet i själva verket är av större omfattning än av riksdagens skrivelse synes framgå, och att frågan om förundersökningens rätta ordnande är en under nuvarande förhållanden mycket svårlöst fråga. Justitieombudsmannen anser det därför vara att befara, att de av riksdagen i 1904 års skrivelse ifrågasatta lagbestämmelserna ej skola komma till stånd förrän i sammanhang med den stora rättegångsreformen.

Vid sådant förhållande har justitieombudsmannen ansett sig böra underställa riksdagens prövning, huruvida det ej kunde vara lämpligt att oförtövat och oberoende av de mera svårlösta frågorna vidtaga en mindre omfattande lagändring, som syntes kunna utan svårighet genomföras och som skulle i viss mån medföra en förbättring i det bestående. I sådant syfte kunde den ändring göras i 1810 års förordning, att rannsakning med häktad person skall av häradsrätt företagas i regel inom fjorton dagar efter det domaren erhållit underrättelse om häktningen — endast i ett fåtal domsagor kunde ett längre anstånd anses behöfligt. I sammanhang därmed kunde ock meddelas bestämmelse om den tid, inom vilken underrätt bör fortsätta rannsakning med häktad person, därest icke särskilda omständigheter påkalla längre uppskov, samt föreskrift givas, att då häktnings sker, underrättelse därom skall av åklagaren insändas omedelbart till domaren.

Utan tvivel är det i rättssäkerhetens intresse av vikt, att den tid, under vilken häktad person har att avvakta inställelse inför domstol, så långt ske kan förkortas; och de föreslagna åtgärderna skulle helt visst för ett avsevärt antal tilltalade medföra en förkortning av den tid, som de nu måste tillbringa i häkte.

Om riksdagen emellertid tvekat att ansluta sig till justitieombudsmannens förslag, så är det icke därför, att riksdagen underskattat vikten och betydelsen av den förbättring, som genom antagande av samma förslag skulle vinnas, utan därför att riksdagen till övervägande upptagit frågan, huruvida icke en ny framställning till Eders Kungl. Maj:ts i det ämne, som avses i 1904 års riksdags skrivelse — om en sådan framställning skall göras

— lämpligen bör åsyfta ett upptagande av det legislativa arbetet i ämnet i vidare omfattning än som i riksdagsskrivelsen avses.

Överståthållarämbetet har i sitt yttrande i anledning av 1904 års riksdagsskrivelse uttalat, att det syntes mindre lämpligt att inskränka förändringen till bestämmelse angående den tid, inom vilken anmälan om häktning skall göras hos domstol, samt förkortning av den tid, inom vilken rannsaking skall av domstol företagas och, där så erfordras, fortsättas. Enligt överståthållarämbetets mening måste det ock i allmänhet anses, att såväl det allmännas som den häktades bästa mest tillgodoses därigenom, att de förhållanden, som röra brottet, utredas, och den bevisning, som finnes, samlas och ordnas, innan rannsakingen av domstolen företages, varigenom just möjligheten av en snabb och fullständig rannsaking i målet skulle främjas. — I Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Malmöhus län yttrande över samma riksdagsskrivelse har uttalats den mening, att frågorna, huruvida en för brott misstänkt person får före häktningen tagas i förvar för den förberedande undersökningen, huru länge han får för detta ändamål kvarhållas, varest han under tiden skall förvaras och huru därunder skall med honom beträffande hans underhåll och i andra avseenden förfaras, äro vida mera beaktansvärda än spörsmålet om tiden, inom vilken anmälan om häktningen skall göras hos domstolen. Jämväl åtskilliga andra av de hörda myndigheterna hava uttalat sig för behovet av reglering i lag av omförmälda s. k. anhållningsrätt.

De synpunkter för frågans bedömande, som sålunda framhållits av förenämnda myndigheter, synas riksdagen vara av beskaffenhet att förtjäna synnerligt beaktande. Härtill kommer, att, enligt riksdagens uppfattning, behovet av normerande lagbestämmelser angående åtals- och polismyndighets befogenhet i fråga om häktning och andra i brottsefterforskningens och brottsutredningens intresse nödiga ingrepp i den allmänna medborgerliga rätten till personlig frihet och skydd för hem och egendom framträder med alltjämt ökad styrka. Å ena sidan har på detta område ömtåligheten för allt som kan få sken av ett myndigheternas av fasta lagbestämmelser obundna godtycke i hög grad stegrats; å andra sidan hava anspråken på ett handlingskraftigt och framgångsrikt ingripande till uppdragande av gärningsmännen till grövre brott och målens fullständiga utredande jämväl stigit. Behovet av tillräckligt vida, men å andra sidan klart utstakade gränser för de med brottsrannsaking betrodda myndigheternas makt och av betryggande former för deras verksamhet har blivit alltmera kännbart både hos allmänheten och dessa myndigheter själva.

Riksdagen vill vidare erinra, hurusom riksdagen i fråga om en annan vid förundersökning i brottmål förekommande grannlaga och viktig åtgärd,

nämligen husrannsakan, redan den 4 mars 1910 i en på justitieombudsmannens initiativ avlåten skrivelse till Eders Kungl. Maj:t uttalat sig för en lagreglering och därvid jämväl antytt sin uppfattning, att vissa andra ingrepp, nämligen kroppsrensningen och kroppsbesiktning, borde i sammanhang därmed uppmärksammas av lagstiftningen. I justitieombudsmannens vid innevarande års första riksdag avgivna ämbetsberättelse har återgivits en av nuvarande ämbetsinnehavarens företrädare till Eders Kungl. Maj:t ingiven framställning i samma ämne, varav inhämtas, att väl de flesta myndigheter, som över riksdagens nyssnämnda skrivelse avgivit infordrat yttrande till Eders Kungl. Maj:t, uttalat sig tillstyrkande, men att emellertid från flera håll framställts invändningar mot en enstaka, på de i skrivelsen omförmälda ämnen inriktad lagstiftningsåtgärd. Det synes riksdagen, att jämväl berörda av riksdagen framförda önskemål säkrast främjades genom att förorda, att förundersökning i brottmål och därvid förekommande ingrepp bleve föremål för lagstiftning i ett sammanhang och jämte häktningsinstitutet.

Mot ett upptagande av ett reformarbete i dessa vidare mått kan enligt riksdagens uppfattning icke med tillräckligt fog invändas, att det samma vore av beskaffenhet att kunna genomföras endast i sammanhang med den allmänna reformen av rättegången i brottmål. Sant är visserligen, att en fullt tillfredsställande ordning kan vinnas först i samband med omdaning av brottmålsprocessen i dess helhet och därmed i samband stående organisatoriska reformer på domstols-, åtals- och polisväsendets område. Men detta gäller, såsom ock i riksdagens förutnämnda skrivelse den 13 april 1904 erinras, redan om de där ifrågasatta begränsade reformer rörande häktningstid. Att det däremot låter sig göra att, i avvaktan på en allmän reform, till särskild behandling utbryta partiet rörande häktning och förundersökning, likasom att en provisorisk lösning av reformproblemet i denna del är av trängande behov påkallad, blev redan för trettio år tillbaka erkänt och ådagalagt, då Nya lagberedningen på nådigt uppdrag utarbetade sitt »förslag till lag om vissa bestämmelser om häktning i brottmål». Detta förslag innefattade nämligen reglering av just ifrågavarande ämnen jämte de därifrån fristående frågorna om åtalsrätt och skadestånd i brottmål. Såsom justitieombudsmannen i sin förevarande framställning erinrat, blev ock på grundval av förslaget proposition avlåten till 1886 års riksdag. Propositionen, som av lagutskottet tillstyrkts, vann visserligen icke riksdagens bifall; men denna utgång torde ingalunda kunna anföras såsom bevis mot lämpligheten och genomförbarheten av en partiell reform av ifrågavarande omfattning, utan synes hava berott på särskilda omständigheter, som icke längre äga aktualitet. Det

är vidare uppenbarligen av största betydelse, att man i lagberedningens utarbetade och av högsta domstolen granskade förslag äger tillgång till en utgångspunkt och ett fast tekniskt underlag för ett återupptaget lagarbete på området. Även om det må befinnas, att förslaget i viktiga stycken tarvar ändring och bearbetning för att motsvara nutida åskådningar och behov, är det omförmälda förhållandet tydligen ägnat att väsentligt underlätta arbetet, som med hänsyn härtill borde kunna utan större tidsutdräkt bringas till fullbordan och dess resultat föreläggas riksdagen.

På grund av vad sålunda anförts, får riksdagen med åberopande av riksdagens i skrivelser den 13 april 1904 och den 4 mars 1910 i särskilda hänseenden uttalade önskemål, anhålla, att Eders Kungl. Maj:t tacktes, i ändamål att för tiden intill dess ny allmän rättegångsordning i brottmål kan komma till stånd i görligaste måtto avhjälpa bristen på tidsenliga och fullständiga bestämmelser rörande förundersökning och häktning i brottmål, låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i dessa ämnen.»

Genom förenämnda skrivelse har riksdagen redan hemställt om en lagstiftning i vissa av de syften, som berörts genom nu förevarande motioner. Så synes åtminstone vara förhållandet med de spörsmål, som upptagits i herr Ströms och herrar Winbergs m. fl. motioner samt herr Lindhagens yrkanden under momenten 3) och 4).

*Utskottets
yttrande.*

Enligt vad utskottet inhämtat har riksdagsskrivelsen föranlett, att särskild sakkunnig tillkallats att inom justitiedepartementet biträda med utredning av de genom skrivelsen väckta frågorna. Emellertid blev denne efter någon tid hindrad att taga vidare befattning med utredningen. Denna har därefter uppdragits åt annan sakkunnig, som antages kunna i vår påbörja arbetet.

Under sådana förhållanden och då således förevarande spörsmål redan äro föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet, finner utskottet herr Ströms och herrar Winbergs m. fl. motioner samt herr Lindhagens motion i förberörda delar icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd. Dock vill utskottet uttala önskvärheten därav, att den förväntade utredningen, så snart ske kan, måtte varda åvägabragt.

Vidkommande därefter den under moment 1 i herr Lindhagens motion gjorda hemställan, drager utskottet i tvivelsmål, att praktiskt gagn skulle vinnas genom fastställande i lag av så beskaffade åklagareregler som motionären synes avse.

Att i fråga om åklagarnas insikter och utbildning det icke är väl beställt, finner utskottet obestriddigt. Därest den tillämnade reformen av fögderiförvaltningen genomföres, torde emellertid därmed de förbättringar väsentligen bliva förverkligade, som under nuvarande förhållanden stå att vinna.

Beträffande slutligen moment 2 i herr Lindhagens motion får utskottet erinra, att enligt nuvarande rättsordning åklagare icke synes i varje fall sakna möjlighet att föra talan mot utslag, varigenom den tilltalade blivit dömd, utöver vad åklagaren yrkat.

Att stadga plikt för åklagaren att i den tilltalades intresse föra ändringstalan innebär en utvidgning av åklagarens tjänsteställning med den principiella innebörd, att däremot torde möta allvarliga betänkligheter.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1:o) att yrkandet under moment 1 i herr Lindhagens motion icke måtte bifallas;

2:o) att vad herr Lindhagen under moment 2 hemställt ej heller måtte föranleda någon åtgärd;

3:o) att herr Ströms och herrar Winbergs m. fl. motioner samt den under moment 3 i herr Lindhagens motion gjorda hemställan icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

4:o) att yrkandet under moment 4 i herr Lindhagens motion icke måtte bifallas.

Stockholm den 9 mars 1917.

På lagutskottets vägnar:

CARL LINDHAGEN.

Reservationer:

a) av herr *Lindhagen*, som anfört beträffande punkterna 1:o) och 2:o):
På de i motionen nr 74 anförda skäl hemställes:

att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte, i samband med den av riksdagen år 1914 begärda utredning, taga i övervägande jämväl de önskemål, som framförts uti motionens yrkanden under momenten 1) och 2),

b) av herrar *Klefbeck* och *Persson* i Norrköping, som ansett, att utskottets motivering beträffande punkterna 1:o) och 2:o) bort hava följande lydelse:

Vidkommande därefter den under moment 1) i herr *Lindhagens* motion gjorda hemställan torde det kunna ifrågasättas, huruvida den omnämnda humana andan i åklagareväsendet eller utbildningen av åklagarna kan vinnas på den av motionen anvisade vägen. Det synes som om det mål, motionären vill nå, bör kunna främjas genom andra medel. Härvid torde den allmänna opinionen, särskilt om den stödes av tidningspressen, vara av betydelse. Ävenledes kan man förvänta, att en förbättring i åklagarnas ställning bör kunna bidra till önskat resultat. En ändring till det bättre i viss utsträckning läser väl även kunna väntas, därest den tillämnade reformen av fögderiförvaltningen genomföres.

Beträffande slutligen moment 2) i herr *Lindhagens* motion synes åklagare redan nu äga rätt att föra talan mot utslag, där domstolen tilllämpat annat lagrum än som av honom påyrkats. För att vinna den säkerhet och det skydd för tilltalad, som motionen innerst avser och som i så många fall även är behöfligt, torde väl föga kunna vinnas genom att giva åklagare till uppgift att vaka över tilltalads intressen, utan det målet uppnås säkrare genom att samhället ombesörjer, att tilltalad erhåller vederbörlig rättshjälp på annat sätt.